

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: UIT EN VOOR DE PRAKTIJK: A. H. GRONDEL, ABR. MEY EN JAMES POLAK; LITERATUUR: Dr. A. STERNHEIM; BESLECHTE

GESCHILLEN: Mr. A. E. J. NYSINGH; — UIT HET BUITENLAND: JAC. H. KRAMER — EFFICIËNTIE: I. ROET Jzn.

MEDEWERKERS J. S. VAN AKKEREN, TH. ANDRIES, H. J. VAN ARKEL, PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. BOSMAN Az., J. P. CROIN, P. J. DAM, E. VAN DIEN, W. H. ELLES, G. W. FRESE, Dr. W. J. HARTMANN, LEONARD JACOBS, R. KUIJPER, J. J. M. H. NIJST, J. PAARDE-KOOPER, PROF. Dr. N. J. POLAK, F. RINSMA, G. H. SCEKEL, J. F. STARKE, PROF. J. G. CH. VOLMER, P. VAN VOORST.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY | UITGEVER: J. MUUSSES - PURMEREND
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 26600 | TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10 — FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. - MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD

Van de Redactietafel	Blz.	161
De beteekenis der bedrijfshuishoudkunde voor den accountant door Prof. Th. Limperg Jr.	„	161
De Firmanaam voor de uitoefening van het accountants- beroep door Wm. K. de Brey, met naschrift van H. R. Reder	„	164
Het jaarverslag van een levensverzekering-Maatschappij door H. J. Havik	„	168
De aansprakelijkheid van den accountant door E. van Dien	„	172
Boekbeoordeling M. van Overeem: Het financiewezen van de onderne- ming. Eerste deel: Productie-ondernemingen door Prof. Dr. N. J. Polak	„	173
Uit en voor de praktijk Red. A. H. Grondel, Abr. Mey, James Polak Opgave No. 8 (Beoordeling inrichting der administra- tie der effectenafdeeling eener bankinstelling) — Uit- werking en beoordeling opgave No. 5 (Beoordeling van een valutainkoopboek en een valutaverkoopboek)	„	175

VAN DE REDACTIETAFEL

Het doet ons leed onzen lezers te moeten mededeelen, dat de heer *J. S. van Akkeren* zich wegens drukke bezigheden heeft genoodzaakt gezien om als redacteur van de rubriek „Uit het Buitenland” af te treden. Wij verliezen in den heer *Van Akkeren* een bekwaam redacteur, die de rubriek steeds op uitnemende wijze heeft verzorgd. Het is ons aangenaam hieraan te kunnen toevoegen, dat wij hem als medewerker behouden.

Wij vonden den heer *J. H. Kramer* bereid, om in de plaats van den heer *Van Akkeren* de redactie van de genoemde rubriek op zich te nemen.

DE BETEKENIS DER BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE VOOR DEN ACCOUNTANT

Het was in September 1908¹⁾, dat de onlangs overleden accountant *H. Sparrius* voor het eerst in ons land het bestaansrecht bepleitte van de bedrijfshuishoudkunde als bijzonderen tak van wetenschap, daarbij tegelijkertijd wijzende op de groote beteekenis van dit vak voor den accountant. Zijn betoog heeft, naar ik meen, geen invloed gehad op de ontwikkeling van het

¹⁾ „Een nieuwe wetenschap?”, *Accountancy* Jrg. 1908 blz. 93.

vak. Het werd uit 't oog verloren; ikzelf vond het dezer dagen bij toeval terug. Wanneer men echter het vóór circa 16 jaar geschrevene herleest, wordt men getroffen door het scherpe inzicht, dat deze man vóór bijna ieder ander in ons land heeft gehad, zoowel in de beteekenis van het vak in 't algemeen, als in de waarde van de beoefening ervan voor den accountant.

Opvallend is het vooral, dat *Sparrius*, die — ook dit was vergeten — reeds dadelijk den goeden Nederlandschen naam vond voor wat ongeveer tezelfder tijd naar Duitsch voorbeeld hier te lande officieel als *Bedrijfsleer* werd binnengeleid, zonder aarzelen het nieuwe vak aanwees als „een onderdeel van de wetenschap der Staatshuishoudkunde”. Deze vruchtbare gedachte is helaas, met het geheele betoog, onopgemerkt gebleven en 't heeft vele jaren geduurd voor en aleer ze opnieuw werd uitgesproken. Ik zeg „helaas”, omdat ik van oordeel ben, dat het nieuwe vak veel eerder de onontbeerlijke vaste wetenschappelijke grondslagen zou hebben erlangd, indien men hier te lande en in Duitschland spoediger hadde ingezien, dat er geen wetenschap der bedrijfshuishoudkunde bestaanbaar is met andere doelstellingen dan die der algemeene economie; dat de bedrijfshuishoudkunde niet anders is dan de wetenschap der economie, gespecialiseerd op de verschijnselen in de bedrijven.

De beoefening der bedrijfshuishoudkunde is een gevolg van het streven naar arbeidsverdeling op het gebied der wetenschap. Tevergeefs zoekt men naar eigen doelstellingen voor het nieuwe vak. Noeh het bijzondere gezichtspunt, waaruit de ondernemer het bedrijfsleven beziet, noch de afwisseling in de technische geaardheid van het productie-proces in de onderscheiden bedrijfshuishoudingen, kan de bedrijfshuishoudkunde voeren buiten het gebied, waarop de reeds geclassificeerde wetenschappen worden beoefend. De maatschappelijke voortbrenging verdeelt zich over de bedrijfstakken en de bedrijfshuishoudingen — ondernemingen en andere²⁾ — maar zij wordt daarin geen ander object van onderzoek dan dat, hetwelk de economie het hare mag noemen.

Het is ongetwijfeld van belang, waar te nemen, hoe de ondernemer zich in het productie-proces onzer huidige maatschappij gedraagt. Maar die waarneming scheidt geen nieuwen tak van wetenschap; er is voor de wetenschap slechts één ge-

²⁾ Ten onrechte wordt vrijwel algemeen de bedrijfshuishouding geïdentificeerd met de onderneming, ten onrechte wordt ook de bedrijfshuishoudkunde beschouwd als ondernemingshuishoudkunde.

zichtspunt: dat van den objectieven beschouwer. En daarom hebben dan ook economen het recht van bestaan eener bijzondere *Privatwirtschaftslehre* ontkend. De maatschappelijke voortbrenging en verdeeling kan zoowel „privatwirtschaftlich”, als „volkswirtschaftlich” worden beschouwd, omdat de waarnemer nu eens de betrekkingen tot een enkel individu, dan weder de betrekkingen tusschen de verschillende individuen eener kleinere of grootere gemeenschap in beschouwing kan nemen. Aldus kan de economie zich hier privaathuishoudelijk, daar volkshuishoudelijk oriënteren, doch zij blijft in beide gevallen dezelfde wetenschap. Zoo richt zich ook de bedrijfshuishoudkunde nu eens op de waarneming der privaathuishoudelijke, dan weer op die der volkshuishoudelijke betrekkingen; zij moge op haar bijzonder gebied van waarneming méér dan de algemeene economie tot de eerste neigen, een criterium voor onderscheiding tusschen haar en de algemeene economie ligt daarin niet.

De techniek van het productie-proces beheerscht voor een groot deel de economische verschijnselen der voortbrenging, en dus kan de bedrijfshuishoudkunde de verschillen en de wijzigingen in die techniek niet onopgemerkt voorbijgaan. Maar ook dat heeft ze gemeen met de algemeene economie, die van de werkelijkheid zou vervreemden, indien haar beoefenaren zich van de gevolgen der veranderingen en van den invloed der differentiaties in de techniek van het bedrijfsleven geen rekenschap zouden geven. Is dus ook in dat opzicht geen scheidingslijn te trekken tusschen de bedrijfshuishoudkunde en de algemeene economie, toch vormt de nauwkeurige kennis van de techniek van het bedrijfsleven een der grondslagen voor de specialisatie van de beoefening der economie in de bedrijfshuishoudkunde. De bedrijfshuishoudkundigen bezetten de voorposten bij den onderzoekingsarbeid in het bedrijfsleven.

En op die voorposten is het de accountant, die leiding geven kan. De producenten zelve, verspreid en gescheiden als zij arbeiden en bezig gehouden als zij worden met het nastreven van hun eigen voordeel, zullen slechts bij uitzondering het wetenschappelijke onderzoek kunnen dienen. De accountant daarentegen, belangeloos medewerker waar het betreft de uitkomsten van de voortbrenging in het bijzondere bedrijf, verkeerende en arbeidende in verschillende bedrijfshuishoudingen, is, beter dan ieder ander, in staat om op den duur het materiaal te verschaffen, dat de wetenschap noodig heeft, om de voortschrijdende ontwikkeling van de maatschappelijke voortbrenging te blijven volgen en het gebeuren te blijven waarnemen en verklaren.

* * *

Intusschen, de accountant is in zijn beroep niet de onderzoeker in dienst der wetenschap; hij neemt deel aan de maatschappelijke voortbrenging en hij heeft daarbij den privaten ondernemer of de overheid te dienen. In zijn functie kan de bedrijfshuishoudkunde slechts voor hem van beteekenis zijn, indien ze in staat is, om zijn taak te verlichten, of hem die taak met meer nuttig effect te doen vervullen. Het antwoord op de vraag, welke in dit opzicht de beteekenis der jonge wetenschap is, zal dus verschillend zijn met het inzicht in den omvang en den inhoud van de taak, welke de accountant heeft.

Ik heb, zooals den lezers van dit blad voldoende bekend is, de taak van den accountant altijd ruimer gezien dan die van den boekhoudkundige. Daarbij heb ik nog niet het oog gericht op de sociale taak, welke *Prof. Veraart* onlangs in een tweetal artikelen in *De Naamlooze Vennootschap*³⁾ voor de naaste toekomst den accountants heeft toegewezen. Ook zonder dat de maatschappij zich ontwikkelt in de door mijn ambtgenoot gewenschte en onvermijdelijk geachte richting, ook in de huidige structuur onzer maatschappij en bij den arbeid dien de accountant thans heeft te verrichten, valt hem naar mijn opvatting een grooter en belangrijker taak toe, dan die van den boekhoudkundigen controleur. Men weet echter, dat dit nog niet algemeen zoo wordt gezien. Vele accountants maken op die taak

geen aanspraak, zij zijn met meer bescheiden arbeid tevreden; zij verwijten den anderen grootdoenerij en vertoon van geleerdheid.

Bij den buitenstaander moet het verwondering wekken, dat beoefenaren van een vak zich verzetten tegen een verruiming van hun taak en dan nog wel tegen eene, welke ze verre doet verheffen boven het doode handwerk, waartoe ze in 't eind beperkt moet blijven, indien de wensch der hier bedoelde accountants wordt gevolgd. Maar de ingewijde bespeurt alras twee oorzaken voor dit verzet tegen de nieuwe gedachte.

De eerste en belangrijkste moet ongetwijfeld gezocht worden in het besef van onvoldoende kennis en onvoldoend kunnen. Men mag het zeker den accountants, die zich door dat besef ervan laten weerhouden, de ruimere taak te aanvaarden, niet euvel duiden, dat zij zich tot den arbeid bepalen, waartoe zij zich bekwaam achten; veeleer moet men het in hen prijzen. Maar dan mag toch hun persoonlijk gemis er niet toe leiden, dat dit hun tot aanleiding wordt, om voor 't vak in 't algemeen de beteekenis van de verruiming der taak te ontkennen en veel minder, om de jongeren te weerhouden, te streven naar de kennis en het kunnen, noodig om de nieuwe taak te zijner tijd te aanvaarden. Hun verzet doet bovendien schade aan de ontwikkeling van het beroep, omdat het voedsel geeft aan een overeenkomstige opvatting, welke nog bij vele buiten het beroep staanden wordt aangetroffen.

De tweede oorzaak is, naar ik meen, te vinden in de ongeveerdheid, bij vele accountants, om de lasten der verantwoordelijkheid te vergrooten. Ongetwijfeld nemen die toe met de verruiming van de taak. Maar hoeveel grooter is dan ook de waarde van den arbeid. Want, hoeveel meer nut kan de accountantcontrole afwerpen, indien zij uitgaat boven den eenvoudigen boekhoudkundigen arbeid. Ja, heeft de laatste eigenlijk wel waarde van eenige beteekenis, indien hij geen steun vindt in het inzicht in de beteekenis van de geboekstaafde feiten voor het leven der bedrijfshuishouding? Is er wel eenige waarde toe te kennen aan een oordeel over de cijfers, wanneer dat oordeel niet inhoudt een beoordeeling van de beteekenis der cijfers?

Ik meen, dat de accountant in zijn controleerende functie zijn taak slechts naar behooren zal kunnen vervullen en dat dus zijn arbeid in die functie slechts waarde heeft, indien zijn oordeel ook de bedrijfshuishoudkundige beteekenis van de geboekstaafde feiten omvat. Daarmede groeit ook uit de controleerende functie die veel grootere en schoonere taak van den accountant: die van den economischen adviseur.

Zoo zien voor het meerendeel hier te lande de geëxamineerde accountants, die in de laatste decennia hun intrede deden in het vak, hun taak; zoo ziet ook een deel der ouderen — sommigen van den aanvang af, anderen allengs meer — den accountants-arbeid in het ruimste perspectief. En het is opmerkelijk, dat ook *Prof. Veraart* in zijn bovengehaalde artikelen gelijke zienswijze verkondigt: „De ervaring leert reeds”, zoo schrijft hij, „dat verschillende accountants meenen, tot het hierbovenbedoelde economisch adviseurschap geroepen te zijn. Het ligt ook zoo voor de hand, dat de ondernemer van zijn accountant meer wil weten. En als dat meerdere wordt gevraagd, is het zeker allerminst doelmatig, dat de accountant den ondernemer naar andere functionarissen heenwijst”. Ik haal dit oordeel aan, omdat het voor vele vakgenooten leerzaam is, het inzicht in de hier door mij besproken materie te vernemen van een man, die buiten het accountantsberoep staat, doch die in de gelegenheid is geweest, om den arbeid van den accountant in het moderne bedrijfsleven van nabij gade te slaan.

* * *

Is eenmaal de taak van den accountant aldus aangewezen, dan doet zich ook de eisch gelden van een aan die ruimere taak aanpassende kennis en opleiding. Allengs is de beteekenis der economie als studie-vak in het programma van opleiding

³⁾ Derde jaargang Nos. 1 en 2.

en als onderdeel van het examen gegroeid; de economie werd het hoofdvak van het voorbereidend vak-examen. Daarnaast kristalliseerden zich bij de eigenlijke vakstudie de economische problemen aanvankelijk in de z.g. comptabele vraagstukken — een naam, die historisch een typisch beeld geeft van den ontwikkeling van de theoretische accountancy — om vervolgens hun synthese te vinden in een afzonderlijke onderafdeeling voor „bedrijfshuishoudkunde”, welk onderdeel tenslotte in een bijzonder examen werd omgezet.

De groei van de beteekenis der bedrijfshuishoudkunde voor den accountant is aldus, hoe snel hij ook was, een geleidelijke geweest; althans in de opleiding en de studie. Zoo geleidelijk, dat van hen, die meer of minder sceptisch stonden tegenover de propaganda voor de studie van het nieuwe vak, menigmaal de opmerking vernomen werd, dat dit vak niet anders bleek te zijn dan een verzameling van „lastige gevallen” uit de theorie van het boekhouden. Ik meen, dat velen gelijke gewaarwording ondervonden hebben als Molière's *bourgeois-gentilhomme*, die verbaasd stond, toen hij vernam, dat hij zijn geheele leven proza gesproken had: zij hadden reeds meer aan de beoefening der bedrijfseconomie gedaan dan zij zelf vermoeden. Maar 't geschiedde onbewust, zonder samenhang en zonder algemeenen theoretischen grondslag, omdat men de problemen aanzag voor vraagstukken van comptabelen aard. Die misvatting heeft wel het meest ertoe bijgedragen, om het inzicht in de beteekenis der bedrijfshuishoudkunde in vakkringen te verduisteren en de ontwikkeling van den nieuwen tak van wetenschap te belemmeren, door ze in verkeerde richting te leiden. Maar ik meen te mogen constateeren, dat het hier gewraakte standpunt thans reeds bijna geheel verlaten is. Ook in de kringen der boekhoudkundigen dringt het juiste begrip met snelheid door en, al ontbreekt nog veelal de breede economische grondslag, welke onontbeerlijk is voor een juist inzicht in de bedrijfshuishoudkundige problemen, al wordt nog vaak onvoldoende onderscheiden tussehen de juridische, de comptabele en de economische zijde der vraagstukken, het lijdt geen twijfel, of ook daar wordt de boekhouding teruggedrongen op de plaats, waar zij behoort: die van het middel van waarneming en beschrijving van het economische gebeuren, dat het object van studie en onderzoek is. Zelfs is het opmerkelijk, hoe snel de inzichten in dit opzicht zich hebben gewijzigd. Men behoeft slechts kennis te nemen van de literatuur die in den allerlaatsten tijd uit de hier bedoelde kringen — waar nog slechts enkele jaren geleden met nadruk het recht van bestaan der bedrijfshuishoudkunde werd ontkend — is voortgekomen, om zich ervan te overtuigen, dat althans deze belemmering voor het juiste inzicht in de beteekenis der bedrijfshuishoudkunde bijkans geheel is weggenomen. Toch hoort men nog hier en daar de oude leuze aanheffen; wat trouwens niet te verwonderen is, nu ze nog kort te voren zoo algemeen werd vernomen. Zoo lees ik in een der zooveen bedoelde werken⁴⁾ nog een bestrijding van de meening van hen, die, zooals het daar heet, „een sterke neiging vertoonen om boekhouding en balans te plaatsen buiten het gebied der eigenlijke bedrijfseconomie en ze te stempelen tot zuiver technische hulpmiddelen”. Klaarblijkelijk gaat de schrijver te ver, wanneer hij hun, die hij zegt te willen bestrijden, verwijt, dat zij van oordeel zijn, dat die hulpmiddelen „met het wel en wee der onderneming in geen of hoogstens in een zeer verwijderd verband staan”; want er zal wel geen verstandig bedrijfshuishoudkundige zijn — ook al heeft hij „de bedrijfseconomie tot (zijn) speciaal studie-terrein gekozen” — die niet de deugdelijkheid van die technische hulpmiddelen van het grootste belang acht voor het bedrijfsleven, zoowel als voor zijn onderzoekingen. Zooals er immers wel geen arts zal zijn, die niet beseft, tot welke jammerlijke gevolgen het gebruik kan leiden van een thermometer, die de temperatuur onjuist aanwijst en zooals er geen economist is, die zich niet

beklaagt over de gebrekkigheid op velerlei gebied van de hem ten dienste staande statistieken. — Maar de schrijver denkt beter dan hij zelf ons hier wil doen gelooven; zijn eigen werk bewijst, dat hij aan de boekhouding geen andere beteekenis toekent dan die welke ieder bedrijfshuishoudkundige haar volgaarne wil laten. Een betrouwbaar en doelmatig instrument voor de beschrijving en de waarneming van het gebeuren in het bedrijfsleven is voor den arbeid der bedrijfshuishoudkundigen, theoretici zoowel als practici, onontbeerlijk; maar de problemen, bij welke oplossing dat instrument zijn diensten moet bewijzen, zijn van economischen, voor een deel ook van juridischen aard en het is dus noodig die problemen niet te vereenzelvigen met de moeilijkheden — of, wil men ze zoo liever noemen, de problemen, welke de techniek der boekhouding zelve biedt.

* * *

Het is overigens begrijpelijk, dat men zoo lang is blijven vasthouden aan de gedachte, dat de bedrijfshuishoudkundige problemen niet anders waren dan „comptabele vraagstukken” en evenzeer, dat men de beteekenis van de boekhouding ten opzichte van de bedrijfseconomie tot op het huidige oogenblik heeft overschat. Immers, voor de boekhoudkundigen en voor de accountants groepeeren de problemen zich om de te boekstaaven feiten. In de praktijk rijzen die vraagstukken voor boekhouder en accountant niet in hun wetenschappelijk verband maar steeds in den vorm van de nuechtere zakelijke vraag: hoe moet dit feit geboekt worden? In de praktijk van het bedrijfsleven wordt geen wetenschap beoefend. En zoo rijst de vraag, of men wel op goede gronden aan de bedrijfshuishoudkunde beteekenis toekent, ook voor den praktischen beroepsarbeid van den accountant.

Men kan voor het antwoord op deze vraag eenvoudig verwijzen naar de ervaring, welke de accountants zelf hebben opgedaan. Is er iemand onder hen — ik bedoel natuurlijk hen, die ernstig en met besef van hun verantwoordelijkheid het beroep beoefenen — die volkomen tevreden is met zichzelf, als hij zijn oordeel uitspreekt over de „waarde” van den goodwill, over het systeem van afschrijvingen, over de „waarde” van den voorraad, over de verdeling der algemeene kosten? Stond niet ieder en staat hij niet telkens weer voor de vraag, waarom in dat oordeel hier het eene, daar het andere „systeem” werd goedgekeurd? Voelt niet ieder hummer telkens weer de behoefte aan een vasten grondslag voor de regelen, die de praktijk in een reeks van gevallen aanvaardt, om ze elders, oogenschijnlijk naar willekeur, door andere regelen te vervangen?

Men kan ook verwijzen naar de vak-literatuur der accountants, waar een nog steeds niet geëindigde strijd gevoerd wordt over de dagelijks voorkomende problemen van den meest elementaire aard. Rente in den kostprijs, normale bedrijfsdrukke, marktprijs en kostprijs — om maar enkele ervan te noemen — vormen nog steeds het onderwerp van gedachtenwisseling en blijven voor het bedrijfsleven onopgeloste vraagstukken, hoe belangrijk ook de gevolgen van een keuze tussehen de vele aangeboden oplossingen voor de praktijk zijn.

Er is geen twijfel aan: er is behoefte aan een synthese van de inzichten, die in groote verscheidenheid in de praktijk worden gevolgd. Misschien is die verscheidenheid minder groot dan ze lijkt; wellicht schuilt er in die oogenschijnlijk bonte wisseling in de praktische oplossingen der problemen een eenheid, die voor den waarnemer tot nu toe verborgen is gebleven. Ook dan echter is de synthese noodig, omdat ze het probleem tot oplossing brengt en het telkens herhaalde zoeken bespaart, door de eenheid op te sporen en tot leidraad te maken voor den vervolge.

Ook die synthese zal de bedrijfshuishoudkunde moeten verschaffen, nu als toegepaste of als normatieve wetenschap en als kunstleer. In dien zin vooral doet zij haar beteekenis voor den accountant in diens praktischen beroepsarbeid gevoelen.

⁴⁾ M. v. Overeem, Het financiewezen van de onderneming blz. 104.

Wil de bedrijfshuishoudkunde echter in dien zin beteekenis voor den accountant erlangen, dan cischt zij van hem vooraf de beoefening als wetenschap; leidraad kan zij slechts zijn voor hen, die de gronden hebben leeren kennen, waarop de regelen harer „kunstleer” berusten.

Die kennis is slechts te verwerven na een grondige studie in de algemeene economie. De bedrijfshuishoudkunde vermag niets, is niets zonder haar, want ze is een deel van haar. Mèt haar kan zij in de bedrijven de lijnen vervolgen, welke de economie in de algemeene maatschappij heeft getrokken; mèt haar vermag zij zelfs meer: zij kan aan de economie nieuw materiaal verschaffen, ja, zelfs nieuwe richting geven aan haar theorieën, wanneer die bij het onderzoek in het bedrijfsleven van de werkelijkheid blijken te zijn vervreemd of op onnauwkeurige waarneming van het gebeuren blijken te berusten.

Ook in dat opzicht kan de bedrijfshuishoudkunde voor den accountant van een beteekenis worden, welke nauwelijks kan worden overschat.

Volgens mijn meening heeft de algemeene economie als zoodanig, voor het oogenblik althans, de grenzen van haar kunnen bereikt. Zij moge zich steeds weer verdiepen in de klassieke problemen der voortbrenging en verdeeling, een voortgang als normatieve wetenschap is voor haar slechts mogelijk naar de zijde van de staathuishouding en naar die van het bedrijfsleven, zooals zij dien bereids veel vroeger heeft gemaakt ten opzichte van dien eenen bedrijfstak, het bankwezen, dat ze — uit welke oorzaak moge hier onbesproken blijven — van oudsher tot het gebied van haar exacte onderzoekingen heeft gemaakt. Die taak heeft voorloopig de bedrijfshuishoudkunde, haar deelwetenschap, voor haar aanvaard. Zij kon en moest dit doen, omdat haar beoefenaren beschikken over de middelen, welke den algemeenen-economisten ontraken, t.w. de kennis van het bedrijfsleven, de nauwe aanraking met het gebeuren binnen de bedrijfshuishoudingen en de vaardigheid in de hanteering van het instrument voor de waarneming en de beschrijving van dat gebeuren, de koopmansboekhouding. Naar mijn meening — ik zei het reeds hiervoren — zijn het onder die beoefenaren de accountants, die door den aard van hun beroep in het bijzonder zijn aangewezen, om bij de vervulling van die taak een rol van beteekenis te vervullen.

Willen zij, willen de Nederlandsche accountants, in de vervulling van deze hun van nature toekomende taak slagen, dan is het evenwel noodig — en met deze raadgeving moge ik mijn beschouwing besluiten — dat zij zich vóór alles theoretisch oriënteren op het gebied der economie. Op de door deze gelegde grondslagen hebben zij dan allereerst de bedrijfshuishoudkundige problemen theoretisch tot oplossing te brengen. Eerst als dat geschied is, zullen zij in staat zijn, om profijt te trekken van hun praktische ervaring en van hun doelmatige uitrusting, om den arbeid der economen op hun bijzonder gebied voort te zetten en aan te vullen. En eerst dan zullen zij voor het bedrijfsleven de regelen kunnen opstellen en de raadgevingen kunnen verschaffen, welke aan hun praktischen arbeid de beteekenis verleent, die verre uitgaat boven die, welke hun taak van boekhoudkundige contrôleurs daaraan kon geven.

Th. L. Jr.

DE FIRMANAAM VOOR DE UITOEFENING VAN HET ACCOUNTANTSBEROEP

In het Juli-nummer van dit blad heeft collega R. een lans willen breken voor den firmanaam bij de uitoefening van het accountantsberoep.

Men kan voorstander of tegenstander zijn van de beroepsuitoefening en gros, zooals men deze tot nu toe nog in hoofdzaak in Engeland en Amerika aantreft. Ditzelfde kan gelden ten opzichte van de beroepsuitoefening in gedecentraliseerden vorm en wel met gebruikmaking van filialen. Een punt waaromtrent echter ons inziens geen verschil van opvatting toelaatbaar

is betreft de wijze waarop de accountant zijne rapporten en stukken heeft te onderteekenen. Het is in het bijzonder de wijze waarop collega R. dit punt blijkens zijn artikel wenscht geregeld te zien, die ons noopt onze bezwaren daartegen hier uiteen te zetten.

In tegenstelling met onzen collega achten wij het gansch niet onverschillig wie der leden eener accountantsfirma een stuk onderteekent en of zulks wordt gedaan met eigen naam ofwel met een zgn. firmahandteekening.

In de eerste plaats geven wij in verband met de zekerheid, die de opdrachtgever en andere belanghebbenden ten aanzien van de juistheid van de door den accountant uitgebrachte rapporten of verklaringen mogen verlangen en met de daaruit voortspruitende civielrechtelijke aansprakelijkheid van den accountant jegens den opdrachtgever en andere belanghebbenden, aan eene onderteekening onder eigen naam verre de voorkeur boven de firmahandteekening.

In de tweede plaats achten wij aan de firma-handteekening moeilijkheden verbonden waar het geldt eene vaststelling der strafrechterlijke aansprakelijkheid van den accountant in verband met de Reglementen van Discipline en Tucht en, niet te vergeten, het Nederlandsch Strafrecht.

In de derde plaats vinden wij de firma-handteekening onwezenlijk om niet te zeggen ontoelaatbaar, zoolang volgens het Nederlandsch Recht een accountantsfirma niet is eene vennootschap van koophandel, waarop ondermeer van toepassing is art. 18 W.v.K., regelende de hoofdelijke aansprakelijkheid der individueele vennoten.

In het artikel van onzen collega hebben wij tevergeefs gezocht naar argumenten dievoor de firma-handteekening pleiten; in het betrokken stuk kunnen wij dan ook hoogstens zien een pleidooi voor de toelaatbaarheid van de firma-handteekening. Daarbij heeft het beroep, hetwelk onze collega heeft gedaan op den grooten broer in Engeland geen grooten indruk op ons kunnen maken. Immers zijn de opvattingen, door Nederlandsche accountants ten aanzien van de beroepsuitoefening gehuldigd, op verschillende punten zoodanig verschillend van de Engelsche, dat om die reden reeds een Engelsche accountantsorganisatie niet goed als voorbeeld gesteld kan worden. Voorts gelden in Engeland zoowel ten aanzien van de aansprakelijkheid als ten opzichte van de rechtspositie der accountantsfirma gansch andere wettelijke bepalingen als voor ons land. Tenslotte achten wij de werkwijze van de door collega R. genoemde firma, die weliswaar in tal van plaatsen gevestigd is, doch vele malen, zoo niet even dikwijls, onder verschillende naam optreedt, allermint voorbeeldig. Indien men althans de namen, waaronder bedoeld kantoor door de geheele wereld werkt, naast elkaar stelt, kan men onmogelijk den indruk van zich afzetten, dat de woorden „Price, Waterhouse” meer zijn op te vatten als een praedicaat, zooals Doctor, Meester of Jonkheer, dan als eene vermelding van de namen der partners, terwijl er bovendien niet sprake is van één firma, doch van evenveel verschillende firma's als er vestigingen buiten Engeland zijn.

Beziat men het vraagstuk der onderteekening door een Hollandschen bril, dan kan er, althans naar onze overtuiging, bezwaarlijk verschil van meening zijn omtrent het juiste karakter der zgn. firma-handteekening.

Wij althans kunnen in een zoodanige onderteekening onmogelijk iets anders zien dan een niet toelaatbare vermelding van een fictieven naam, die tot misverstand aanleiding kan geven en in bepaalde gevallen zelfs misleidend kan werken.

Men dient er zich allereerst rekenschap van te geven, dat niet de accountantskantoren accountant zijn, doch uitsluitend de individueele leden. De vooraanstaande accountantsorganisaties kennen althans geen kantoorlidmaatschap doch uitsluitend het persoonlijk lidmaatschap. Het persoonlijk element treedt dan ook bij de uitoefening van het accountantsberoep te scherp